

Közterületi nevek Aranyos vidéki falvakban

TAMÁSNÉ SZABÓ CSILLA

1. A Magyar Nemzeti Helynévtár Programhoz kapcsolódva Kolozsváron elkészítettük az Aranyos vidékének helyneveit tartalmazó adattárat (T. SZABÓ–ANDRÁS 2020). Ez a gazdag adatanyag számtalan vizsgálódás kiindulópontját képezheti. Miután számba vettem a vízneveket és a térszinformaneveket a fenti kötet adatainak alapján, most a közterületi nevek vizsgálatát céloztam meg, melylyel Hoffmann István professzor urat szeretném köszönteni 70. születésnapján.

A MNHP célja összegyűjteni és adatbázisba szervezni a Kárpát-medence magyar helyneveit. A helynévgyűjtés igencsak sürgős feladat, hiszen a modernizáció, amely Romániában — így Erdélyben — is nagy léptekkel halad, valós veszélyt jelent bizonyos helynévfajták eltűnésére, illetve megváltozására. Ilyenek például a közterületi nevek. A romániai közigazgatás sajátja, hogy a kisebb falvakban még ma sincsenek hivatalos utcanévek, a lakcím nyilvántartása csupán a házszámok szerint történik, ez 1-től kezdődően növekvő sorrendben egy-egy településen körbejár.

Ezért a vizsgálat tárgya ezúttal kifejezetten a falvak helynévanyaga; a két város, Torda és Aranyosgyéres utcanévei kimaradtak, ugyanis itt jellemző a névanyagra a többrétegűség és ennek pontosítása további kutatást igényel, hiszen a hivatalos mellett a népi helynévadás maradványai egyaránt fellelhetők.

Bizonyos, a nagyobb városokhoz közel eső falvak településszerkezete az utóbbi tíz évben nagyot változott. Korábban, a kommunizmus időszakában is előfordult a települések adminisztratív úton való összevonásának jelensége. A vizsgálat tárgyát képező területen ez Aranyospolyánra érvényes, amelyet 1966-ban Tordához csatoltak, de az 1981-ben elkészült gyűjtés során sikerült egy korábbi, a 60-as évekre jellemző állapotot rögzíteni (ZSIGMOND 1997). A másik, hasonló sorsú település Tordaszentmihály, amely valójában két, 1922 és 1930 között valamikor egyesített falut foglal magába, Alsó- és Felsőszentmihályt. Mivel a település szintén nagyon közel esik Tordához, az építkezések során több új utcát is nyitottak, amelyek viszont már a hivatalos névadás során kaphattak nevet, mert ezek esetében semmilyen névadási motiváció nem fedezhető fel, nincsenek a környezettel kapcsolatos jelentésbeli összefüggések, sőt, csak román nyelven jelennek meg az 1981–1985 között elkészült adatanyagban is (ZSIGMOND 1997). Ez a jelenség

érinti a Kolozsvár környéki falvakat is, személyes tapasztalatom, jelenlegi helynévgyűjtéseim során észlelem a jelenséget. Tehát a népi névadás egysége ezekben a falvakban megtörik, mert a fiatal, különösen máshonnan betelepülő új román, de akár a magyar ajkú lakosok is a hivatalos névadás által kijelölt (román) utcanévet használják a közbeszédben.

Közterületi nevek alatt az utcák és terek neveit értem, ezeknek elemzését kívánom elvégezni.

2. A szakirodalomban a tér- és utcanév vizsgálatokat leginkább városok adatanyagán végezték. HAJDÚ MIHÁLY vette számba és rendszerezte Budapest utcanéveinek anyagát (1975). Egy másik tanulmányában viszont 84 kistelepülésen a hivatalos névadás eredményeként létrejött utcanévrendszert vizsgálta, és megállapította, hogy az nagyon egyhangú, leginkább emlékéllító céllal jelölték ki a neveket (HAJDÚ 1983: 44). Történelmi térképeken készített a névadás motivációját vizsgáló tanulmányokat BARTOS-ELEKES ZSOMBOR Kolozsvár, Brassó történelmi városközpontjaiban levő utcák elnevezésének változásait figyelve (2021: 113–134), SÓFALVI KRISZTINA szociolingvisztikai szempontból tekintette át a román közigazgatás közterületi helynévadását (2008: 101–115).

3. Úgy tűnik, a falvak közterületi neveinek kutatása talán kevésbé vonzó a nyelvész kutató számára, hiszen kevés nagyobb horderejű, érdekes név található az adatok között, így történelmi szempontból is jóval kisebb jelentőségűek. Köszönhető ez a Magyarország területén viszonylag korán bevezetett hivatalos helynévadásnak is, mely csak ritkán hasznosította a természetes, közösségi úton létrejött neveket (MEZŐ 1969, KÁLNÁSI 1995). Egyébként is elmondható erről a helynévfajtaról, hogy az ún. régi nevek is viszonylag újak, sosem lehetnek régebbiek magánál a településnél, a kistelepülések eltűnésekor nem maradtak fenn. Ezzel szemben mégis megállapítható, hogy utcanéveink, közterületi neveink általában természetesen a helynévanyag részét képezik, és a belterületi helynevek jelentős részét ezek a nevek adják.

A falvak közterületi neveinek ismertsége nem lépi túl az adott névközösség határát, az azonban elmondható, hogy a névadási szokások általában megegyeznek a szélesebb területével, sőt, jellemzőek lehetnek a magyar nyelvterület egészére is. Ennek oka az, hogy a közterületi nevek esetében is a névadáskor létező motiváció azonos: a névadás célja a környezet leírása, a hely pontos megnevezése, mely a tájékozódást segíti elő. A közterületek népi elnevezése mindig motivált, legalábbis a névadás pillanatában, később azonban ez el is tűnhet (J. SOLTÉSZ 1979: 25). MEZŐ ANDRÁS a névadás motivációjának típusait vizsgálva a névadó, a megnevezendő objektum és a név hármában tárgyalja, és attól függően különíti el a közös motivációs összefüggést mutató csoportokat (külső és belső motiváció), hogy milyen szoros a kapcsolat a név és a táj, illetve a név és az ember között (1969, 1982).

A helynév-tipológiák általában követik a LŐRINCZE LAJOS által felállított rendszert, mely szerint elkülöníthetünk természeti, műveltségi és eseményneveket (1967: 5–19). A vizsgált adatanyag közterületi nevei tehát természetes névadás útján jöttek létre, nem egyéni, hanem közösségi eredetűek (KÁLMÁN 1989: 161). A nevek kapcsolatban vannak a tájjal, segítenek az eligazodásban, tájékozódásban.

Szerkezeti szempontból vizsgálva ezeket a neveket, az „egyöntetőségükkel kiűnnek a többi tulajdonnévfajta közül. Elsőprő többségükben megtalálható az ’utca’, ’tér’ stb. jelentésű elsőrendű információs értékű közszói elem” (J. SOLTÉSZ 1979: 89).

4. Ezen előfeltevések ismeretében, felhasználva HOFFMANN ISTVÁN helynévelemzési tipológiáját (2007), az alábbiakban rendszerezem az Aranyos vidéki falvak belterületeinek utcaneveit.

4.1. Szerkezeti szempontból megvizsgálva a fent említett adattárunk anyagát, J. SOLTÉSZ előbbi állításának megfelelően elsőprő többségében kétrészes neveket találtam, melyekben a megnevező funkciót az *utca*, *tér* földrajzi köznév tölti be, míg a megkülönböztető funkciót a köznévhez kapcsolódó, jelzős szerkezetet létrehozó melléknév vagy főnév kapcsolódik. Mindazonáltal néhány egyrész es név is fellelhető az anyagban, melyek földrajzi köznévből váltak közterületi nevekké.

4.1.1. A vizsgált anyagban előforduló e g y r é s z e s n e v e k szinte kivétel nélkül földrajzi köznévi eredetűek, amelyek fajtajelölő funkciójúak is egyúttal, tehát a lexikális jelentésük szerinti denotátumot jelölik. Szemantikailag ezek az egyelemű nevek azonos jelentésmezőhöz tartoznak, jelentésükben ott van a ’szűk, keskeny’ jelentésárnyalat (vö. FKNT.). Ezek a *köz* ’szűk keresztutca’ (*Köz*, *Csegez*), a *sikátor* itt ’két utcát összekötő keskeny út’ (*Sikátor*, *Csegez*; *Sikátor*, *Felvinc*, *Komjátszeg*, *Szind*, *Torockószentgyörgy*; *Sikátor* ~ *Új utcai sikátor*, *Torockó*) a *szoros* ’szűk, rendszerint félreeső zsákutca’ (*Szoros*, *Torockószentgyörgy*), a *szurdok* itt ’szűk, rendszerint félreeső zsákutca’ (*Szurdik*, *Torockó*) jelentésben. *Torockó* helynévanyagában a *szurdik* elhasonult formában fordul elő (kétrészes névben is, lásd alább). Tekintettel arra, hogy a falu a Székelykő lábánál fekszik, így kis, zezugos, hegyre menő, szűk utcáinak megfelelő elnevezése a *szurdok*.

A falvak központi részén, vagy több utca találkozásánál lévő területeket leginkább egyelemű, földrajzi köznévvel nevezik meg. Ilyenek a *piac* (*Piac*, *Torockó*, *Torockószentgyörgy*), a *park* (*Park*, *Alsójára*), a *tér* (*Tér*, *Székelykocsárd*). A *Park* szinonimájaként a történelmi múltra utaló kétrészes név is használatos, a *Báró-kert*.

Ellipszissel jött létre torockói *Gatyauilep*, melyek esetében a fajtajelölő *utca* földrajzi köznév kopott le. A név kapcsán a gyűjtő megjegyzi, hogy a jelölt utca

gatyaszár formájú. A *Gatyaszár utca* típusú névhez hasonlóan eredendően itt is metaforikus névadással van dolgunk.

Metonimikus helynévadás eredménye az aranyospolyáni *Somkerekkinél* utca-rész neve, ahol hajdan a szeszgyár állt; itt kocsmá és tekepálya működött, és amelynek tulajdonosáról nevezték el.

Emberi tevékenységre utal az egyrészes *Kecskehajtó* utcanév Torockón.

4.1.2. A kétrészes nevek ebben az adatanyagban elsöprő többségben alárendelő jelzős szerkezetek. Funkcionális-szemantikai szempontból elemezve ezeket a típusú neveket, megállapítható, hogy a fajtajelölő szerepű földrajzi köznévi (leginkább az *út*, *utca*) előtt valamilyen sajátosságot, tulajdonságot kifejező szó áll. Ez a névrész sokféle tulajdonságot fejezhet ki. Az alábbiakban ezeket a szemantikai kategóriákat igyekeztem csoportosítani.

4.1.2.1. Az első névrész kifejezheti a megnevezett utca, tér valamilyen sajátosságát.

a) Az utca méretéről, hosszáról, szélességéről tartalmaz információt: ebben a kategóriában két, egymással ellentétes jelentésű utcanév-típust különíthetünk el, a kis és a nagy utcát. *Kis utca* névre adatunk van 7 településről (Aranyospolyán, Bágyon, Felvinc, Kercsed, Kövend, Székelykocsárd, Várfalva). *Nagy utca* található 10 faluban (Alsójárán, Aranyosegerbegyen, Aranyosrákoson, Bágyonban, Kercsedben, Kövendben, Székelykocsárdon, Tordatúron, Torockószentgyörgyön és Várfalván). A *nagy* melléknév az *út* köznévi utótaggal is szerepel 4 faluban, ezek az országos, illetve megyei főútra utalnak, magasabb rangúak a falusi főutcaéknál. *Nagy út* név található 3 faluban (Aranyospolyánban, Sinfalván és Torockószentgyörgyön). Aranyospolyánban a *Nagy út* szinonimájaként a *Fő út* is használatos, Ajtonban kizárólagos a *Fő út* megnevezés. Ez utóbbi szemantikai szempontból inkább a b) pont alá tartozik. Ugyancsak magasabb rangú megyei vagy országos besorolású utat jelölnek 4 településen az *Országút* megnevezések (Felvinc, Komjátszeg, Sinfalva, Székelykocsárd).

Kisebber teret illetnek Torockón a *Kispiac* névvel. Ennek a kétrészes névnek első része a méretre utaló melléknév, míg a 'tér' jelentésű földrajzi köznévi fajtajelölő funkciójú.

Érdekes színfoltja a névanyagnak a *Derék utca* megnevezés, amely szintén méretre utal: szélesebb, nagyobb, a falu (majdnem) teljes hosszán áthaladó utcát nevez meg két településen (Aranyosrákoson és Felvincen).

Az eleve 'szűk, kis utcá'-t jelentő *sikátor* és *köz* földrajzi köznévi újabb, ezt a jelentést megerősítő melléknévvel kapcsolódott a *Kis sikátor* és *Kis köz* névben Csegezen. Ezekhez hasonlóan a torockói *Szoros utca* szintén szűk, kis utcát jelöl.

b) Az utca típusáról közöl információt (fő, mellék, zsák) az első névrész. Ehhez a szemantikai csoporthoz tartozó utcanévek a következők: a falu legfontosabb utcájára, illetve magasabb rangú útra utaló név a *Falu útja* Tordatúron, mely az

országos főúttól egészen a Túri-patakig húzódik; vagy Komjátszegen a szintén főutcat jelölő *Falu utcája* név. Az adatanyagban 6 településen találunk *Fő út* nevet (Ajton, Aranyosgerend, Aranyospolyán, Mezőcsán, Sinfalva, Tordaszentmihály) és egy faluban, Aranyosegerbegyen *Fő utcá*-t. Egyik végén zárt utcát jelöl a *Zsácutca* megnevezés 3 településen (Felvinc, Tordaszentmihály, Tordatúr).

c) Az utca formájának jellemzőjét emeli ki a bővítményrész: a *Gagyaszár utca* ~ *Gatyaszár utca* (Aranyoserbgy, Kövend, Várfalva), a *Csiga-utca* és *Könyök utca* 'kanyargós utca' (Tordaszentmihály), a *Keresztút* (Kercsed) és a *Torok utca* előtagjai, ez utóbbi 'vminek a bejárata' jelentésben (Várfalva). Az utolsó név ugyanakkor irányt is jelöl, mert a *Torok* nevű határrész felé vezet.

d) Az utca egyéb minőségét is megjelölheti az előtag: erre egyetlen adatunk van, a kövendi *Sütét köz*.

e) Az utca keletkezésének idejéről az *új* melléknév árulkodik. Ezek az utcák a településeken később jöttek létre, települtek be. Két ilyen név található a vizsgált adatanyagban: az *Új utca* (Torockó) és az *Új út* (Torockószentgyörgy).

A tordaszentmihályi *Újkolonia utca* nevének első részében pedig nemcsak az időt, hanem a letelepítés aktusát is megnevezik. Ez a névrész az *új* melléknév, és egy román eredetű *kolonia* főnév összetételéből alakult, s utal a betelepített lakosság nemzetiségére is.

4.1.2.2. A sajátosságot jelölő névrész kifejezheti a hely viszonyát valamilyen külső dologhoz.

a) Az előtag az utca lakóiról közöl ismeretet, lehet ez a nemzetiség vagy egyetlen család, esetleg tisztséget viselő személy megnevezése is.

A) Ennek a névcsoportnak a leggazdagabban adatolt része a személynevekkel alkotott utcanévek. Ezek is több alcsoportba sorolhatók, attól függően, hogy családnévből, családnévből és keresztnévből, csupán keresztnévből, esetleg valamilyen ragadványnévből származik a sajátosságjelölő névrész. Ha falvakra lebontva vizsgáljuk anyagunkat, akkor az is kitűnik, hogy Tordatúron található a legtöbb személynévvvel alkotott utcanév. Fontos megjegyezni, hogy ezek nem szimbolikus, emlékeztető nevek, hanem minden esetben ott lakó személyek, családok nevei szolgáltak a névadás alapjául.

α) Családnévvvel alkotott utcanévek: *Veres út* (Alsójára), *Trombitás utcája* (Aranyospolyán), *Demeter utca* (Csegez), *Báróca* *utcája* (Hadrév), *Dindár sikátora* (Sinfalva), *Török utca* (Székelykocsárd), *Felszegi útja*, *Fogarasi utca*, *Kolcsár utca*, *Jobbágy utca*, *Dánis utca* (Tordatúr), *Puskás utca* (Torockó), *Egyedfi utca*, *Finta utca*, *Fodor utca*, *Vidai utca* (Várfalva).

β) Családnév + keresztnév alkotja az első névrészt: *Székely András sikátora* (Aranyosrákos), *Egei Samu utcája*, *Kis Márton köze*, *Kotya Sándor köze*, *Pataki Miklós köze* (Kövend), *Nagy Gyula utcája* (Székelykocsárd), *Csipkés Viktor utca*, *Vomir Ignát utca* (Tordatúr).

γ) Az első névrészt keresztnév alkotja: *Milia néni utcája* (Aranyospolyán), *Kató köz* (Kövend), *Elemér utca*, *Juenok útja* (Tordatúr), *Pál köze* (Várfalva).

δ) Ragadványnév alkotja az első névrészt: *Cirmi köze*, *Bugyuri köz* (Bágyon), *Liki útja* (Felvinc), *Venuj útja* (Tordatúr). A *Venuj* névhez a gyűjtő a következő magyarázatot fűzte: *Vănuie* az itt lakó Cămărășanu Vasile gúnyneve.

B) Vallásra utal az első névrész az *Ortodox utca* névben (Tordaszentmihály).

C) Nemzetiségre, népcsoporthoz való tartozásra utaló információt tartalmaz az első névrész a következő nevekben: *Cigánysor* (Felvinc, Kövend, Sinfalva), *Magyar út* (Gerendkeresztúr), *Magyarok utcája* (Hadrév), *Mócok útja* (Szind), *Román utca* (Csegez), *Román út* (Harasztos, Gerendkeresztúr).

b) Az utcában lakók foglalkozására, az ott folyó tevékenységre utal a névrész: *Bíró köz* (Kercsed), *Csorda utca* (Tordaszentmihály), *Csordajáró út* (Várfalva), *Disznóvásár tér* (Alsójára), *Fazakasok utcája* (Várfalva), *Marhavásár tér* (Alsójára), *Mészárszék sikátor* (Várfalva), *Pakulár köz* (Kövend), *Pap utca* (Csegez), *Postamester sora* (Torockó).

4.1.2.3. Az utca növényzetének jellemzőire utal: *Eger utca* (Aranyosrákos), *Fűzes utca* (Felvinc), *Gyepes út* (Tordatúr), *Káposztás utca* (Felvinc, Kövend), *Kenderes utca* (Kövend), *Meggyes utca* (Harasztos), *Tarack út* (Torockó), *Rózsos utca* (Várfalva).

4.1.2.4. A tulajdonságot jelölő névrész kifejezi a hely viszonyát a többi megnevezett helyhez:

a) A tulajdonságot jelölő szó irányt jelöl: az adatanyagunk számottevő részét teszik ki az irányt jelölő utcanevek.

α) Ezek közül is a leggazdagabban adatoltak az *-i* képzővel alkotott nevek: *Bózsai út*, *Csányi út*, *Csóti út*, *Kolozsvári út*, *Ródi út* (Ajton), *Örkei út* (Aranyosegerbegy), *Hadrévi út*, *Bágyonyi út*, *Harasztosi út*, *Kocsárdi út* (Aranyosgerend), *Bogáti út* (Aranyosgyéres), *Kis-kercsedi utca*, *Nagy-kercsedi utca*, *Rácsuki út* (Bágyon), *Fügedi út* (Felvinc), *Bágyani út*, *Rákasi utca* (Kövend), *Fellegvári út*, *Kövendi út* (Sinfalva), *Nagylaki út* (Székelykocsárd), *Peterdi út* (Szind), *Mészköi út*, *Tordai út* (Tordaszentmihály), *Borrévi utca*, *Fenyvesdombi út* (Torockó), *Hegyi út*, *Legelői út*, *Torockói út* (Torockószentgyörgy), *Csáni út*, *Indali út*, *Kőhegyi utca*, *Mikesi ösvény*, *Peterdi út*, *Szindi út* (Tordatúr), *Csegezi utca*, *Felszegi utca*, *Várnyaki út* (Várfalva).

β) A másik, kisebb csoportban a sajátosságjelölő névrész birtokos szerkezetet alkot az öt követő földrajzi köznévvvel: *Csanka útja*, *Décsenge útja*, *Miklec útja*, *Rozsás útja*, *Tunszuj útja* (Tordatúr), *Katolikus templom utcája* (Tordaszentmihály), *Nyilak útja* (Tordaszentmihály), *Tilalmas útja*, *Vidály útja* (Torockó).

γ) Az első névrész irányt jelöl mindenféle toldalék nélkül: *Alsó-Kővár utca* (Torockó), *Berek utca* (Sinfalva), *Felső-Torda utca* (Felvinc), *Hegy utca* (Torda-

túr), *Hesdát utca* (Tordaszentmihály), *Kis-legelő utca* (Székelykocsárd), *Kis-rét utca* (Bágyon), *Kőfarka utca* (Torockó), *Strázsa út* (Ajton).

δ) *Valahová menő, valahová járó/kijáró* helyhatározós szerkezet alkotja az első névrész: *Burgundiába menő utca* (Aranyosgyéres), *Malomba járó út* (Komjátság), *Temetőre kijáró út* (Aranyosrákos), *Templomjáró út* (Tordatúr).

b) Az utca neve valamilyen ember által alkotott vagy földrajzi objektumra utal.

α) Az utca egy fontosabb épületéről, egyéb, ember alkotta létesítményről kapta a nevét, vagy jelzi az irányt, amely az adott objektumhoz vezet: *Állomás utca, Csárda út* (Tordaszentmihály), *Bányahivatal sora* (Torockó), *Kulturház utcája* (Tordaszentmihály), *Gát utca, Gosztát útja* (Tordatúr), *Iskola út* (Gerendkeresztúr), *Kép utca* (Csegez), *Kereszt utca* (Szind), *Malom utca* (Aranyosegerbegy, Aranyospolyán, Hadrév, Tordaszentmihály, Tordatúr), *Malam utca* (Szind), *Masina utca* (a szeszgyár gépeire utal a név, Aranyospolyán), *Református utca* (a református templom utcája Tordaszentmihályon), *Temető síkator* (Várfalva), *Temető út* (Harasztos), *Temető útja* (Torockószentgyörgy), *Temető utca* (Ajton, Aranyosegerbegy, Gerendkeresztúr, Hadrév, Kövend, Tordaszentmihály), *Templom utca, Vár utca* (Várfalva).

β) Az első névrész is földrajzi köznévvé, amely valamilyen földrajzi objektumot jelöl, amely irányába vezet utca vagy amely az utcában, illetve annak közelében található: *Forrás utca* (Tordaszentmihály), *Patak utca* (Aranyosegerbegy, Felvinc).

c) A hely valamihez viszonyított helyzetét fejezi ki a névrész: *Alsó sor* (Torockó), *Alsó-szurdik utca* (Torockószentgyörgy), *Alsó út* (Aranyosgyéres), *Belső utca* (Aranyospolyán), *Falu felső utcája* (Komjátság), *Felső-mező út* (Várfalva), *Felső sor* (Torockó), *Felső-Szurdik* (Torockó), *Felső utca* (Csegez, Torockó), *Külső-Kővár utca* (Torockó), *Hegymeg út* (Kercsed), *Kert megetti síkator* (Torockó), *Kert megetti út* (Kövend), *Túlsó utca* (Bágyon, Csegez), *Tó megetti út* (Tordatúr). Ebben a csoportban néhány névutós szerkezetű nevet is találni, melyekben a *meg, megett* 'mögött' névutó, illetve annak raggá rövidült változata szerepel.

d) A tulajdonságot kifejező névrész egy történetet idéz: *Madaras utca* (Aranyospolyán). A gyűjtő által lejegyzett történet így hangzik: „Ott berek vót, pár ház vót abban az utcában, odajártak a Kovács leányakhoz a fiúk; azé' csúfolták Madaras utcának az utcát; e jómadarokról”.

4.2.1. Mellérendelő szerkezetű, kétrészes név egy lehetséges fel az adatok között, az Aranyosegerbegyben használatos *Piactér*, amely két fajtajelölő funkciójú földrajzi köznévvé összetételéből alakult. Ez a falu központját jelöli.

5. A tanulmány elején leszögeztem, hogy a vizsgált adatanyag közterületi nevei a természetes, népi, közösségi névadás eredményei, ezért ezek a nevek

mind motivált névadás következményei, még akkor is, ha jelenleg nehezebben ismerhető motiváló tényező, azonban legtöbbször a gyűjtés során sikerült ezt fel-deríteni.

A hivatalos névadás során keletkezett utcanevekről azonban ez nem mondható el. Vizsgált adatanyagunkban Tordaszentmihály helynévanyagában található néhány, kizárólag román nyelvű utcanév, amely ennek eredménye. Ezek esetében is megfigyelhető a törekvés arra, hogy a név összhangban legyen a tájjal (*Strada Câmpului* 'Mező utca', *Strada Arieș* 'Aranyos utca'), azonban leginkább a konvencionális névadásra találunk példákat: gyümölcsfák nevei, virágnevek, más földrajzi helyek nevei szerepelnek sajátosságot jelölő névrészként. Ilyenek például a *Strada Caisului* 'Barackfa utca', a *Strada Cireșului* 'Cseresznyefa utca', a *Strada Prunului* 'Szilvafa utca', a *Strada Trandafirilor* 'Rózsák utcája', *Strada Vrancea* 'Vrancea utca'.

6. Összegzésként megállapíthatjuk, hogy az Aranyos vidéki falvakban gazdag közterületi névanyag található napjainkban is. Ezek túlnyomórészt természetes névadás eredményei, melyek híven tükrözik a táj és a települések szerkezetét.

Az egyrészes nevek jellemzően földrajzi köznévből alakultak. A névanyag jelentősebb részét kitevő kétrészes nevek jellemző struktúrája a sajátosságot kifejező névrész és fajtajelölő funkcióban álló földrajzi köznévi alárendelő szintagmatikus viszonya. Ez a viszony minőségjelzős, birtokos jelzős az esetek nagy többségében, de határozós szerkezetek is előfordulnak. Néhány példát névutós szerkezetre is találni. A névalkotásban felhasznált földrajzi köznevek száma is viszonylag nagy, az *út*, *utca* mellett előfordul a *sikátor*, *köz*, *szoros*, *szurdok*, *sor*, *tér*, *piac*, *park*, *kert* is, melyek fajtajelölő névként híven tükrözik a települések szerkezetének változatosságát.

Irodalom

- BARTOS-ELEKES ZSOMBOR 2021. Múltidéző utcaneveink. Kolozsvár és Brassó az utóbbi másfélszáz évben. *Névtani Értesítő* 43: 113–134.
- FKnT. = BÁBA BARBARA–NEMES MAGDOLNA 2014. *Magyar földrajzi köznevek tára*. A Magyar Névtanintézet Kiadványai 32. Debrecen, Debreceni Egyetemi Kiadó.
- HAJDÚ MIHÁLY 1975. *Budapest utcaneveinek névtani vizsgálata*. Nyelvtudományi Értekezések 87. Budapest, Akadémiai Kiadó.
- HAJDÚ MIHÁLY 1983. Kisebbségi településeink utcaneveiről. *Névtani Értesítő* 8: 32–49.
- HOFFMAN ISTVÁN 2007. *Helynevek nyelvi elemzése*. Budapest, Tinta Kiadó.
- KÁLMÁN BÉLA 1989. *A nevek világa*. Debrecen, Csokonai Kiadó.
- KÁLNÁSI ÁRPÁD 1995. Rendszerváltás — utcanév-változtatás. *Magyar Nyelvjárások* 32: 55–61.
- LÓRINCZE LAJOS 1967. Földrajzi neveink élete. *Magyar Nyelvjárások* 13: 3–27.

- MEZŐ ANDRÁS 1969. A belterületi hivatalos névadás néhány sajátossága. *Magyar Nyelv* 65: 198–204.
- MEZŐ ANDRÁS 1982. *A magyar hivatalos helységnévodás*. Budapest, Akadémiai Kiadó.
- SÓFALVI KRISZTINA 2008. Román közterületnevek a két világháború közti időszak romániai magyar napilapjaiban. *Névtani Értesítő* 30: 101–115.
- J. SOLTÉSZ KATALIN 1979. *A tulajdonnév funkciója és jelentése*. Budapest, Akadémiai Kiadó.
- T. SZABÓ CSILLA–ANDRÁS ZSELYKE 2020. *Aranyos vidékének helynevei*. Kolozsvár, Erdélyi Múzeum-Egyesület.
- TAMÁS CSILLA 2019. Aranyos vidékének víznevei. *Magyar Nyelvjárások* 57: 65–78.
- TAMÁSNÉ SZABÓ CSILLA 2021. Funkció és jelentés Aranyos vidékének térszínformaneveiben. *Erdélyi Múzeum* 83: 105–113.
- ZSIGMOND GYŐZŐ 1997. Szentmihály és Aranyospolyán helynevei. *Acta* 1997/2: 205–213.

Names of public places in the villages of Aranyos region

This paper examines the names of public places, mostly streets in the villages of the Aranyos region (Transylvania). In this region, there was no official naming for streets, and this layer of non-official street names is still alive and is part of the active vocabulary in Transylvania. The knowledge of these names does not go beyond the boundaries of the name giving community, but it can be said that the features of naming are generally the same in the wider area and may even be typical of the whole Hungarian language area. The reason for this is that, even in the case of public space names, the motivation behind naming is the same: to describe the environment, to give an accurate name to a place, which helps people to find their way around.

Keywords: street names, public space names, toponym analysis

Tamásné Szabó Csilla
ORCID: 0000-0001-5993-0526
Erdélyi Múzeum-Egyesület, Jakó Zsigmond Kutatóintézet
tcsilla68@yahoo.fr

